

מחמדי התורה

היא מטעם שהיא כבתה נרו של עולם, אפשר דדי במה שהדי ליקה בבית אחד, כנלענ"ד.

מקור וטעם דהאיש יכין ויהבהב את הנרות קודם

והנה המגן אברהם (שם סק"ז), הביא משם האר"י בשער הכוונות, שאעפ"י שה נשים מוזהרות יותר להדליק את הנרות, מכל מקום האיש יכין את הנרות ויהבהב אותם, ומפורסמים דברי התורעק"א (על המשניות), שביאר בזה כוונת המשנה (לקמן לא): ובהדלקת הנר, דמה הטעם שינה לומר ובהדלקת הנר, והיה לו לומר ובנר, כי היכי דנקט חלה נדה, וביאר דכאן רמז להנ"ל, דהבעל יכין הנרות והאשה תדליק אותם, ולכך דייק וקתני "ובהדלקת" הנר, דרק מצוות ההדלקה באשה, אולם ההכנה על ידי הבעל.

ובטעם הדין דהאיש יסייע להאשה, יש לומר לפי מאי דהבאתי במחמדי התורה (פר' בראשית תשע"ג גליון כ"א) במדור חמדת הדרוש לתרץ קושיית האחרונים היאך נקנט האדם גם מיתה והגם נענש בממון יעו"ש, והבאי נו ממה שתירץ הכלי חמדה (שם), דלפי מה שכתבו, האור החיים הק' והשפתי חכמים, דמה שנשכלה חוה היה, מפני שהוא הוסיף לה לאמור איסור גניעה, מאי דלא אסר הקב"ה ועל ידי זה נכשל גם הוא, והוה תחילתו בפשיעה וטופו באונס יעו"ש בדבריו, הרי שגם האיש גרם להאי דבר שיכבה נרו, לכך גם האיש צריך לסייע בהכנת הנר.

חמדת ההלכה

הדלקת נרות ערב שבת מקורו וטעמו

ובבעל הטורים כתב, תצוה בגימטריא נשים צוה, רמז להדלקת הנר לנשים חובה בשבת.

מקור להא שהדלקת נר לנשים חובה

ומקור הדברים, דנשים חייבות בהדלקת הנר, כתבו התוס' (שבת כה: ד"ה הד' לקת), דהוא מהמשנה לקמן (ל"א:). על ג' עבירות נשים מתות בשעת לידתן, וחד מיניהו הוא על שאינן מזירות בהדלקת הנר, הרי להדיא דהחוב הוא על הנשים, דאי לא הכי אמאי חייבות מיתה.

אולם בספר יראים (סי' ק') כתב, דמקור הדברים לחיוב הדלקת הנר בשבת, דכתיב וכבדתו מעשות דרכיך וכו', מכאן ציווי חכמים להדליק נר בשבת, דשי ערו חכמים שהנר הוא כבוד לשבת, ועד דלא אתי ישעיה ואמר לה להאי קרא דוכבדתו היה החיוב הלכה למשה מסיני, ואתי ישעיה ואסמכיה אקרא.

הרי לנו פלוגתת הראשונים, ונפקא מינא רבתא, מהו המקור לדין חיוב הדלקת נרות בשבת, דלהתוס' הוא מהא דעל ג' דברים נשים מתות, והרי הוא מצווה דרבנן, ולהיראים הוא הלכה למשה מסיני, ואתי ישעיה ואסמכיה אקרא דוכ בדתו מעשות דרכיך, (ויעו' בגליון כ"א) להגר"י ענגיל שבת כה: שנתקשה בדבריו מכמה מקומות דמשמע בהדיא דדרבנן הוא, ויעו"ע בחת"ס שבת שם מה שתיירץ בזה קושייתו על התוס'.

לשיטת היראים יתורץ קושיית הפני יהושע והרש"ש

ולדברי היראים יתורץ קושיית הפני יהושע (כאן), והרש"ש (לקמן לא:), והרש" פת אמת (כאן) שהקשו, דהיאך תני חלה נדה והדלקת הנר יחד, הא נדה וחלה איסורי דאורייתא נינהו, ותירצו בזה, דאיירי שלא הדליקה בזמן, ויש ספק חילול שבת, ומש"ה תני ליה יחד עם נדה שהוא איסור דאורייתא, וחלה שחיוב מיתה למי שאוכל טבל, כן נמי בהדלקת הנר אעפ"י שהוא תקנת חז"ל מכל מקום איירי לענין איסור שבת וכנ"ל, ולדברי היראים דהוא נמי דאורייתא אל קשה מידי קושייתם, דהא נמי דאורייתא ולכך תני להו יחד דכולהו איסורי דאורייתא נינהו.

טעם הדין שנשים חייבות במצווה זו

ובטעם הדבר, מצינו בזה כמה אופנים, דברש"י (שבת לב. ד"ה הריני) הביא בשם המדרש (ב"ר פרשה יז) וכן הוא בירושלמי (שבת פ"ב ה"ו), דכיון שהיא כבתה נרו של עולם אצל אדם הראשון דגרמה לו שימות, לכך צריכה היא שתדליק את הנר לתקן בזה החטא, {ויש לציין בזה דמצאנו עוד דברים שנתנו חכמינו טעם שהאשה צריכה שתעשה לתקן חטא דחוה, דכתב בשו"ת ישרי עות מלכו (בליקוטי תורה שבסוף ספרו) דהטעם שנהגו שהלכה נותנת להחתן טלית של מצוה, כיון דע"י חטא עץ הדעת ידעו אדם וחוה שהם ללא מלבוש ויתבוששו, ואזי נצרכו להלביש כתנות עור, לכן לרמז לזה נותנת הכלה לחתן טלית להלביש סימן שחוה היא הייתה הגורמת], ועוד טעם כתב רש"י (שם) שכיון שצרכי הבית תלויין בה לכן נצטוותה היא בהדלקת הנר.

הטעם שהמחבר נקט רק הטעם שהם מצויות בבתיהם

ומצינו בפוסקים שנקטו כהטעמים הנ"ל, דבטור (סי' רס"ג) הביא טעם דהיא כבתה נרו, ולאחר כך הביא משם הרמב"ם (פ"ה מהל' שבת ה"ג) שכתב טעם שצרכי הבית תלויין, והמחבר (סי' רס"ג ס"ג), נקט רק לטעם דצרכי הבית תלויין בה וכהרמב"ם, ולא נקט כטעם שהוא כבתה נרה של עולם, וכל הפוסקים על אתר הוסיפו על דברי המחבר את הטעם דהיא כבתה נרה של עולם יעו' במג"א ובט"ז (שם), ואפשר לומר דמה שלא נקט כן המחבר, כיון דטעם דהיא כבתה נרו של עולם היה די לה פעם אחת להדליק, ולא כל שבוע ושבוע, לכן נקט לה להטעם שהם מצויות בבתיהם דהוא כל שבוע ושבוע.

נפקא מינא להלכה בין הטעמים

והנה יש לחלק בין הטעמים, ויש בזה כמה נפק"מ להלכה, כגון באם אינם נמצאים בביתם כי אם מתארחים במקום מנוחה וכדומה, דאם הוא מטעם שצויות בביתם וצרכי הבית תלויין בה, הרי דלא יהיה עליה עתה חיוב של הדל' קה, אולם אי נימא כהטעם דהיא כבתה נרו של עולם, לא שנה היכן שהם נמצאים עליה, לתקן מה שכבתה נרו של עולם, כן נפקא מינא באם יש להם ב' בתים דאם הוא מטעם דצרכי הבית עליה הרי שצריכה להדליק בשניהם, ואם

מה בגליון?

חמדת ההלכה: מקור להדלקת נרות בערב שבת ע"י הנשים, וטעם הדבר, ונפק"מ להלכה בין הטעמים, מקור דהבעל צריך לסייע בהדלקת הנר, ומה הדין כשהאשה מאחרת להדליק הנר.

חמדת הדרוש: ד' תירוצים בקושיית האחרונים למאי בעינן קרא מיוחד על קריעת בגדי כהונה שהוא בלאו, א"ל תירוצ' החת"ס והמנ"ח, ב"ל תירוצ' החת"ס, ג"ל ד' תירוצי האדר"ת.

רמיזא דאורייתא: חידושי דינים בש"ס ובפוסקים בהלכה ואגדה, הנלמדים דרך רמז מקראי דפרשתינו.

נחמד ונעים: ה' ביאורים ערבים ונפלאים בביאור המסורה ג"פ ונשמע, א"ל ביאור בעל הטורים, ב"ל ביאור החיד"א, ג"ל ביאור המהר"י אסאד, ד"ל ביאור הפרדס יוסף, ה"ל ביאור הפתחא זוטא.

חמדת הפרשה: ד' יישווביים לקושיית האחרונים בהא שלמדו מקרא דוהם יקחו את הזהב, דעושין שררות על צדקה, הא כאן היה בנדבת הלב ולא שייך שררות, א"ל תירוצ' הפנים יפות בפרשתינו, ב"ל תירוצי הפנים יפות פ' כי תשא, ד"ל תירוצ' הקובץ שיעורים.

לחידודא: חקירות הלכתיות בש"ס ובפוסקים והלכה, ע"ד החידוד, ופתרון לחידודי הלכות אלו.

חמודי שי: רעיונות על הפרשה מתובל בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים.

אבות ובנים: למוד בפרשת השבוע בתורתו של המהר"ל צינץ זצוק"ל

החיים הק' והשפתי חכמים, דמה שנשכלה חוה היה, מפני שהוא הוסיף לה לאמור איסור גניעה, מאי דלא אסר הקב"ה ועל ידי זה נכשל גם הוא, והוה תחילתו בפשיעה וטופו באונס יעו"ש בדבריו, הרי שגם האיש גרם להאי דבר שיכבה נרו, לכך גם האיש צריך לסייע בהכנת הנר.

כשהאשה מאחרת להדליק מצוה להבעל שידליק הוא ולא האשה

ודאיריין בהכי, יש לציין דינא להלכה, שכתב בזה החכמת אדם, הובאו דב' ריו במשנה ברורה (סוסי" רס"ב ס"ק י"א), דאם הבעל רואה שאשתו מתאחרת להדליק, מצווה גדולה שהוא ידליק את הנרות ולא היא, ולא יחשוש בקטטת אשתו, ואפשר בזה, למאי שהבאנו לעיל מדברי האחרונים בביאור המשנה ובהדלקת הנר, דקאי על אשה מאחרת להדליק, ויש חשש חילול שבת, וחו' ששין לאיסור דאורייתא, לכך מוטב שהאיש ידליק, ולא תבוא חלילה לאיסור חילול שבת, ועל ג' עבירת נשים וכו', ולכך לא יחשוש עתה לקטטת אשתו.

תבנא לדינא

מקור הדין דנשים חייבות בהדלקת הנר - להתוס' מהא דתנן על ג' עבירת נשים וכו' ובהדלקת הנר, להיראים הלכה למשה מסיני ואתי ישעיה וסמכה אקרא, טעם הדבר - לרש"י והטור ב' טעמים א' היא כבתה נרו של עולם ב' מפני שהיא מצויה בבית, הרמב"ם והמחבר נקטו רק טען שהם מצויות בביתם, ואפשר דזהו מורה שהחיוב הוא כל שבוע, נפק"מ להלכה בין הטעמים - א' אם נסעו למקום מנוחה לטעם דהיא כבתה חייבת האשה, לטעם שהיא מצויה בביתה אינה חייבת, ב' אם יש להם ב' בתים, לטעם דהיא מצויה חייבת, לטעם דהיא כבתה אינה חייבת.

הא דתני הדלקת הנר יחד עם חלה ונדה שהם דאורייתא - להיראים גם הדלקת נר דאורייתא, להפנ"י והרש"ש והשפ"א איירי באשה מאחרת להדליק ויש חשש חילול שבת דאורייתא, מקור שהבעל יכין הנרות - ביאר הגרעק"א מדתני "ובה דלקת" הנר, טעם הדבר - כיון שגם האדם גרם לחוה שתאכל, כשהאשה מאחרת להדליק - כתב החכמת אדם שמצוה על הבעל שהוא ידליק.

רמיזא דאורייתא

פנינים יקרים בהלכה ובאגדה
המרוזמים בקראי דפרשתנו

ויקחו אליך שמן זית זך - ובבעה"ט תצוה בגימטריא נשים צוה, רמז להדלקת הנר לנשים בשבת חובה, וצריך ביאור מה ענין הדלקת המנורה לענין הדלקת נר שבת, ויש לומר למאי דפסקינן (או"ח סי' רס"ד ס"ו) דמצוה מן המובחר להדליק נר שבת בשמן זית, זה מה שרמז לן ויקחו אליך שמן זית זך, רמז לה דלקת נר שבת, היינו שמצוה נמי בשמן זית. (בית ישראל - טוסיג)

רמז לב' בתי המקדשות

שמן זית זך "כתית" למאור מרמז על ב' בתי המקדש שים שהראשון היה ת"י שנה והשני היה ת"כ שנה וזהו **כתית** למאור, ובית השלישי יהיה להעלות נר שמן זית זך הוא תנ"ך, וביאר בזה זקיני בספרו **בית ישראל** עפ"י רז"ל (בדרים כב:), אלמלא לא חטאו יש"ר אל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע וזהו שרמזה לנו התורה שמן זית זך שס"ת תנ"ך הוא מכיון "כתית" שהיה לנו ב' בתי מקדשות שחברה בעווננו.

ירומז אמרת חז"ל ג' מפתחות לא נמסרו לשליח

פתוחי "חתם" קודש לה' יובן ע"ד מה שאמרו חכמינו ז"ל (תענית ב.) ג' מפתחות לא נמסרו ביד שליח לעולם, ורק בידו של הקב"ה, ואלו הן של חיה, של תחיית המתים, של מטר, וזהו מה דרמז לן קרא, פתוחי לשון מפתחות, "חתם" שהוא ר"ת של חיה תחיית המתים מטר, **קודש לה'** שכל אלו המפתחות הם רק בידיו יתברך (הגר"א).

ירומז דין דמחשבת ע"ז כמעשה

וחשב אפודתו אשר עליו כמעשהו (כח- ה) יתכן על דרך רמז דאמרו אפד מכפר על עבודה זרה [זבחים דף פח, ב], ומחשבה אצל עבודה זרה היא כמעשה כמו שכתוב סוף פרק קמא קידושין. וזה שאמר "וחשב אפודתו וכו' כמעשהו (פנים יפות - משך חכמה)

ירומז דבזמנו אין להתפלל תפלת נדבא

והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב - יש לבאר ע"ד הרמז, למאי דכתב בשו"ת הרא"ש (כלל ד' יג), דבזמן הזה לא יתפלל אדם תפלת נדבא, כי אין אדם מכוון דעתו בתפילה יעו"ש, ומה ששלש התפלות אנו מתפללים אפילו שאין לנו כוונה, יתבאר למאי דאמרו (ב"ק ז), דבעל חוב שיש לו רק סובין דרשינן נייב ואפילו סובין, אם כן כיון דג' תפילות חובה נייב לכן אפילו אם הם סובין ישיב, ובזה יתבאר, והיה פי ראשו בתוכו היינו מה שמתפלל בפיו יהיו בראשו שיהיו לו כוונה בתפלה, ואזי שפה יהיה לפיו סביב שיוכל להתפלל תמיד גם תפלות נדבא וזהו סביב כג' לגל שאין לו סוף. (אדרת אליהו - להבן איש חי)

הגאלה העתידה בזכות שלא שינו שמם לשונם מלבושם

והטור השלישי לשם שבו ואחלמה - יובן ע"ד הרמז, כי הנה נגאלו אבותינו ממצרים בזכות ג' דברים שלא שינו, שמם, לשונם, מלבושם, וכתוב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, והיינו שגם עתה בג' לות השלישי, אם יהיה לנו אלו ג' הדברים ניגאל, וזהו "והטור השלישי" מרמז על הגלות השלישי, אם יהיה "לשם" ר"ת לשונם שמם מלבושם, "שבו ואחלמה" ישובו לארצותם, ויהיה להם רפואה מכל מקאוביהם. (ברכת יצחק בשינוי קצת)

ויקחו אליך שמן זית זך - ויש לתמוה, למה נאמר בכאן שמן זית הרי כל מקום שנאמר בתורה סתם שמן הוא שמן זית כגון במנחות ובמצורע, וכתב הרב הגדול הנ"ל דהנה במדבר לא היה להם זיתים, וע"כ לומר שהוציאו ממצרים או קנו מן הגוים הנה היו טמאים (הנה השמן האגור בתוכו אינו טמא אבל כשדרכו את הזיתים טמאים הנה השמן היוצא מקבל טומאה מן הזיתים), וע"כ לומר שדרכו כל זית בפני עצמה ופחות מכביצה אינו (מקבל טומאה) מטמא, דאם ידרכו אפילו ב' זיתים ביחד הוה ליה כביצה, על כן אמר שמן זית, כל זית בפני עצמו. (פנים יפות)

טענת חנה לעלי שלא צירף האותיות כהוון

ונתת אל חושן המשפט - וברמב"ן שעל האבנים שב' חושן היו חרוטים כל האותיות, וכשהיה הכהן שואל היה מאיר או בולט התשובה, וצריך רוח הקודש לצרף ולסדר האותיות כהוון, ובזה יובן, הא דויחשבה עלי לשכרה ותאמר לא אדני, וברש"י ישן איתא, לא אדני, כשרה אני, ויבואר, למאי דאמרו (ברכות ל"א) שאמרה לו לא אדון אתה בדבר זה, ולא שכניה שורה עליך ולא רוה"ק אית גבך שדנתני לכך חוב ולא לכך זכות, וצ"ב מהו השייכות למה שדנה לכך חוב, למה שאין לו רוח הקודש.

ולחנ"ל יובן, כשעלי ראה שחנה מתפללת בלחש ורק שפתותיה נעות וקולה לא ישמע, שאל באורים ותו מים לרעת מה זה, ויצאו האותיות ש' כ' ר' ה' והוא צרף זה לשכרה, לכן ויחשבה עלי לשכרה, לזה השיב בה לו חנה לא אדון אתה, שאין לך רוח הקודש לצרף כסדר הנכון, שהצירוף האמיתי הוא "כשרה", כלומר שהיא מתאווה ומתפללת לבנים כמו שרה אמנו, וזהו שפירש רש"י לא אדני לא שכרה אלא כשרה. (קול אליהו)

רמז דשמות השבטים נחלקו בין האבנים

ששה משמותם - ובירושלמי (סוטה ז, ד) אמר דהאבני אפוד היה כתוב "בן" באבן אחד, ו"ימין" באבן השנית, ודרשינן כן מדכתיב ששה משמותם מקצת שמותם, וכן הוא בתרגום יונתן, לכן היה כתוב בנימין על שתי כתפות האפוד, חלק בצד זה וחלק בצד זה, ולזה אמר בברכות משה רבינו בפרשת ברכה לב' נימין אמר ידיד ה' וכו' ובין כתפיו שכן, רמז שהיה שמו כתוב בין שתי כתפות האפוד. (משך חכמה)

המקור לנדר ממון למתים ביום הכיפורים

חטאת הכפורים אחת בשנה יכפר עליו - כתב הרוקח (סו' ריז ד"ה ומה), מה שפוסקין צדקה עבור המתים ביום הכפורים, יש להם אסמכתא מהא דכתב חטאת הכפורים אחת בשנה יכפר וסמוך ליה ונתנו איש כופר נפשו לה', ומה מועיל למת שהחי נותן צדקה בעבורו, אלא ה' בוחן לבות החיים והמתים אם אותו המת בחיים היה נותן צדקה ואם היה עני אותו המת אך לבו בטוב והיה נותן אם היה לו אז תועיל לו קצת כי החי יכול לבקש להקל דין המת כדוד על אבשי לום (סוטה י:) וזכרבי יוחנן על אחר. (בית יוסף אור"ח תרכא)

ירומז דין דהסמ"ע דכשהנרות דולקין דנין גם בלילה

דבר אל בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך - כבר נתקשו בזה מהו ויקחו אליך, אלא הנראה לבאר עפ"י מאי דכתב האבן עזרא (פר' בהעלותך) שאעפ"י שאמר מרו שכל הדברות שדיבר ה' עם משה היה ביום שנאמר ביום דבר וכו', מכל מקום כשהיו הנרות דולקים היה כיום ודבר עמו בלילה, לפי זה יובן ויקחו אליך פירוש לצרכיך, שבזה יוכל ה' לדבר עמו גם בלילה, ורמז יש כאן לדברי הסמ"ע המפורסמים (ח"מ סי' ד') דאף דאין דנין בלילה, מכל מקום בדיאכא נרות דנין בלילה, ומכאן רמז הוא לדבריו. (משך חכמה)

ירומז דין דבגרות שבת מובחר הוא השמן זית

חמדת הדרוש

לשיטת הרמב"ם אמאי לא
היה ציצית במעיל

בתורה"ק בפרשתנו (כח- ד) וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאֶפֶוד וּמַעֲיֵל וְכֹתֶנֶת תִּשְׁבֵּץ מְצֻנֶפֶת וְאַבְנֵי עֶשׂוֹ וְעֶשׂוֹ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֲחִיךָ וּלְבָנָיו לְכַהֵנוֹ לֵי.

וברש"י (ד"ה ומעיל) כתב, שהמעיל הוא כמין חלוק וכן הכתונות אלא שהכתונת אלא שהכתונת סמוך לבשרו, ומעיל הוא חלוק העליון, אולם הרמב"ן חולק על רש"י וסובר **כדעת הרמב"ם** (פ"ט מהל' הג"ג) שהוא בגד אחר לגמרי מכתונת והיה לו ד' כנפות יעו"ש.

ויש לחקור, דלא מצינו שהיה לה ציצית למעיל, ולהרמב"ם דהיה בה ד' כנפות קשה אמאי לא היה למעיל ציצית.

א'

לא היה מחובר ככל בגד

הרדב"ז (על הרמב"ם שם) **תירץ** - דהא כתב הרמב"ם שהיה מחובר לכהן רק נגד הגרון, ולא כטלית וכבגד שמחובר לאדם בכל גופו לכך פטור מציצית, אולם מטעם שהמעיל היה עד הקרקע ואזי יוצא שהציצית נגררים על הקרקע ליכא איסורא, כיון דכל קרקע המקדש קודש הוא.

ובמרמב"ם המשנה (שם) תירץ - שאין כוונת הרמב"ם שהיה לה ד' כנפות, רק כדברי הרמב"ן שהיה נחלק לשתי כנפים מסוף הג' רון עד למטה, אולם לא שהיה ד' כנפות.

ב'

פטור מטעם שלא הוי כסותו

בתיבת גמא (להפמ"ג), **והמנחת חינוך** (מצוה צט אות ד') **תירצו** - דלמאי דאמרו (חז' לין קלו), כסותך ודרשינן ולא של אחרים, ומהאי טעמא טלית שאולה פטורה מן הציצית, והמעיל של הקדש או קדושת דמים או קדושת הגוף, ולא הוי כסותך, אין בזה חיוב של ציצית, ולכך המעיל פטור מציצית.

ג'

הוא כגזיה"כ שלא להוסיף על המעיל כלום

עוד תירץ בתיבת גמא - דכיון דהמעיל הוא מבגדי הכהונה, וכתבה תורת סדר ואופן עשייתם, הרי מדלא כתבה תורה לעשות בה ציצית, אין יכולים להטיל בזה ציצית, והרי הוא כגזירת הכתוב דאסור לגרוע או להוסיף על בגדי הכהונה.

וכן מצינו בכלי חמדה (פר' שלח), שכתב עפ"י דברי המרדכי המפורסמים דהיכן שאדם אנוס ואינו יכול להניח ציצית כמו בשבת, אזי אין לו איסור ללכת בד' אמות בלי ציצית, כיון דאי אפשר לו להניח עתה הציצית, ואין שכן כיון דלא כתוב בתורה ציצית הרי שאם יוסיף הרי ייתור בגדים בבגדי כהונה, ואנוס הוא, ואינו יכול להניח ציצית, ולכך פטורה.

ד'

הפעמונים ורמונים במקום הציצית היו

בספר עין התכלת (על המנחת חינוך - שם) **תירץ** - דודאי יש כאן חיוב של ציצית כיון דבגדי כהונה ליהנות נתנו, ושפיר הוי כסותך, והדרא קושיא לדוכתא, אלא על כרחך יש לומר דהרמונים התלויים בשולי המעיל שע' שויים מחוטי תכלת וארגמן ותולעת שני, היו במקום הציצית, וכפי שאמרו (מנחות מא:), טלית שכולה תכלת מביא תכלת ודבר אחר ותולה בה, ה"נ כאן במעיל עשו כאן.

אפשר להוסיף לפי זה, דזה הייתה כוונת קורח, כששאל טלית שכולה תכלת חייבת בציצית, היינו האם צריכים להביא דווקא ציצית, או שיוכל להביא תכלת ודבר אחר ותולה בה (מחמדי התורה)

נחמד ונעים

ביאור המסורה ג"פ ונשמע

בתוה"ק בפרשתינו
והיה על אהרן לשרת
ונשמע קולו בבואו
אל הקדש לפני יהוה
ובצאתו ולא ימות
(כח-לה)

ובבעל הטורים "ונשמע" ג' במסורה חד הכא, ועוד כתיב לעיל (פר' משפטים כד-ז), כל אשר דבר ה' נעשה "ונשמע", ועוד כתיב (מגילת אסתר א-כ), "ונשמע" פתגם המלך כי רבה הוא וצ"ב.

א'

לרמז דין דמקרא מגילה עדיף

הבעל הטורים ביאר עפ"י הא דאמרו חז"ל (מגילה ג:), אמר רבה מקרא מגילה ותלמוד תורה, מקרא מגילה עדיף, מקרא מגילה ועבודה מקרא מגילה עדיף, וזהו כוונת המסורה כל אשר דבר ה' "נעשה ונשמע" שהוא התורה, ואף עבודה נעשה כדכתיב "ונשמע קולו בבואו אל הקודש" דקאי על עבודה בבית המקדש, ומכל מקום "ונשמע פתגם המלך כי רבה הוא" היינו קריאת המגילה רבה הוא עדיפה ודוחה את שניהם, ועוד מרומז כאן גם את "רבה" שהוא בעל המימרא דאמר שהוא דוחה.

ב'

לבאר הא דהדר קבלוהו בימי אחשורוש

החיד"א בנחל קדומים (בפרשתן) ביאר למאי דאמרינן (שבת פח.), דבשעת קבלת התורה שכפה עליהם ההר כגגית דמכאן מודעא רבא לאורייתא, והדר קבלוהו בימי אחשורוש מרצון והקשו התוס' (שם בד"ה כפה) דהא אמרו נעשה ונשמע דהוי מרצון (יעו"ש מה שיתירצו), ובמדרש תנחומא (נח-ג), וכך כתבו הרשב"א והפני יהושע (שבת פ"ח), דהכפיה היה על תורה שבעל פה, והוסיף עוד הרשב"א דהמודעא היתה עד שלא באו לארץ וכשבאו נתבטל המודעא דכתיב ויתן להם נחלת גויים בעבור ישמרו חוקיו.

ובזה יבואר כפתור ופרח "נעשה ונשמע" שקבלו עליהם את התורה מרצון, ואם תקשה א"כ מאי מודעא איכא ובעינן להדר קבלוהו בימי אחשורוש לכך קאמרו "ונשמע פתגם המלך" שהם קבלו רק תורה שבכתב שקבלו מאת המלך והכפיה היה על תורה שבעל פה, אולם לאחר שבאו לארץ קבלו עליהם אף תורה שבע"פ מרצון וזהו "ונשמע קולו בבואו אל הקודש" היינו לארצינו הקדושה.

ג'

המהר"י אסאד (בפרשת משפטים) וספר בני שלשים ביארו ע"ד צחות, דבימים קדמונים שרצו בני הקהילה לבחור להם רב, אם שמעו עליו שהוא גאון ובקי בחדרי תורה, מיד היו לוקחים אותו לרב, ולא כן בזמננו שרוצים מקודם לשמוע מדרשותיו, לראות אם ידבר בשפה ברורה, ולא די בזה אלא שצריך גם כן שיהא בקי בלשונות הגויים, שיוכל לדבר עם המלך ושריו בעת הצורך.

וזהו כוונת המסורה, שמקודם שהיו לוקחים רב מקודם עשאוהו לרב, ואח"כ שמעו דרשותיו וזהו "נעשה ונשמע", אולם לא כן היום שמקודם רוצים "ונשמע קולו בבואו אל הקודש" שמקודם שבא רוצים לשמוע קולו אם ערב או לא, זאת ועוד וגם "ונשמע פתגם המלך" אם יוכל לדבר כשפת בני המלכות.

ד'

ביאור משנה דד' מידות בהולכי ביהמ"ד

בפרדס יוסף ביאר למאי דאיתא אבות (פ"ה מי"ד) ארבע מידות בהולכי לבית המדרש, הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו, עושה ואינו הולך שכר מעשה בידו, הולך ועושה חסיד, וזהו "ונשמע קולו בבואו אל הקודש" שרק הלך לביהכ"נ בלי לעשות, ויש אשר רק עושה וזהו "ונשמע פתגם המלך" והיינו שמקיים ציוויו, ויש אשר גם שומע וגם עושה וזהו "נעשה ונשמע".

ה'

מעלת התפלה אף במכוון לעצמו

בספר בית פנחס (להפתחא זוטא) ביאר דהנה ידוע דעיקר כונת התפלה צריך שיהא על צער השכינה וכשהאדם מתפלל כן תפלתו מתקבלת ביותר, אולם אף אם אין מתפלל לצער השכינה אלא מתפלל בעד צערו גם תפלתו מתקבלת, וראיה מהא דאיתא במכילתא (הובא בילקוט פר משפטים רמז שמ"ג) בשעה עמדו ישראל לפני הר סיני לקבל את התורה בקשו לגנוב דעת עליונה שנאמר כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע וכו' אעפ"כ והוא רחום יכפר, הרי דהתם שלא רצו כלל לקבל ועכ"ז רחם עליהם, אזי ודאי כשהאדם מתפלל לה' שיושיעו על אף שכונתו רק על צערו ודאי מתקבלת תפלתו.

וזהו כוונת המסורה "ונשמע פתגם המלך" היינו דאדם שכל תפלתו הוא למלכו של עולם ודאי תפלתו מתקבלת, אולם אף למי "ונשמע קולו" שכל התפלה הוא עליו מ"מ כיון דבקשתו הוא בחינת "בבואו אל הקודש" שידוע דרק קוב"ה יושיעו גם תתקבל קולו ותפלתו, והא לך ראייה מכל אשר דבר ה' "נעשה ונשמע" אף שלא היה בלבם כלל על הקב"ה ואעפ"כ קבל תפלתם וכנ"ל.

הפנים יפות (פ' כי תשא) תירץ - די"ל שהיו מונים לגבות החצאי שקלים לעשות מהם אדנים, וכיון שהזהיר בזה בלאו וכדכתיב והדל לא ימעט היה, הרי דזה היה חוב, ולכך היה בידם רשות למשכן, ושפיר שייך שררות ממש למשכן, כאותה דין דקופה של צדקה.

ג'

יצא בערב שבת כמו קופת צדקה דמשכנין אפילו בע"ש

עוד תירץ שם - דלפמ"ש התוס' (ב"ק פב.), והביאם המ"א (תקפ"א סק"ב), דבאותה שנה עברו לאלול, וקי"ל (שבת פז.), כרבנן דבתרי בשבת היה ר"ח סיון, הרי לפי חשבון היה יום הכיפורים ביום ד', ואמר להם מצות נדבת המשכן, והיינו דכתיב והם הביאו אליו עוד נדבה בבוקר בבוקר דהיינו ביום ה' וביום ו"ו, וכבר היה הנדבה די והותר והכריז שלא יביאו ביום השבת, ולפמ"ש שהמנין הזה היה ע"פ מ"ש יתרו למנות עליהם שרי אלפים כנ"ל, וזה היה ממחרת יום הכיפורים שישב משה לשפוט את העם מבוקר עד ערב, ממילא היה המנין הזה ביום ו"ו וכיון שכתבנו שנתן להם רשות למשכן על השקלים, והיינו ממשכנין על הצדקה אפילו בע"ש.

ד'

תרומת הלשכה ממשכנין עליה

הקובץ שעורים (ב"ב אות מז) תירץ - דכיון דהכתוב של והם יקחו את הזהב, איירי בבגדי כהונה דזה היה בא מתרומת הלשכה מהשקלים, ובזה ממשכנין, ושפיר שייך גם בזה אין ממשכנין פחות משנים.

בתוה"ק בפרשתינו
(כח-ה) והם יקחו
את הזהב ואת התכלת
ואת הארגמן ואת
תולעת השני ואת

חמדת התורה

היאך שייך שררות בנדבת המשכן

ה'ש'.

ואמרו חכמינו ז"ל (ב"ב ח:), ת"ר קופה של צדקה נגבית בשנים וכו', לפי שאין עושין שררה על הציבור פחות משנים וכו', דאמר קרא והם יקחו את הזהב, שררות הוא דלא עבדי הא הימוני מהימן וכו', מאי שררותא לפי שממשכנין על הצדקה אפילו בערב שבת.

ויש לחקור, היאך ילפינן זאת מזהם יקחו את הזהב שעושין שררות, הא שם היה בנדבה כל אשר ידבנו לבו, והיאך שייך למשכן על זה.

א'

שררות דנדבת המשכן לשון חשיבות

בפנים יפות (בפרשתינו) תירץ - די ש לומר דהא דקאמר מאי היא שררותא לא קאי אלא על קופה של צדקה, וכפירש"י שם בד"ה מאי שררותיה כתב רש"י דקופה וכו', אבל גבי מלאכת המשכן הוא עצמו שררות וחשיבות למלאכת החרש וחושב.

ב'

כיון שנלקחו לאדנים וחייב היה שייך למשכן על זה

חמודי שי

לעילוי נשמת אמר ע"ט רבי יהודה ארי' לייב בן הרב משה מרדכי ז"ל פלוצק-מולין דיין וחבר ועד הרבנים בפנקפורט ציילסהיים ואב"ד אויבאך נלב"ג ע"ג מר חשוון תשל"ד תנצב"ה

בשמונה, וללא אחת מבגדים אלו, ובתוספת של טבילה, אין עבודתו כשרה, כי קדושת הכהן תלויה גם בבגדיו, ולא רק בגופו.

ומצינו להכמינו ז"ל (ע"ז לד.) שלמה ב' שימש משה ב' ימי המילואים, בבגדי לבן, ודיבר עם ה' פנים אל פנים לא אכל, לא ישן, לא לבש ד' בגדים, או שמונה, רק בד לבן בלי השיש, ארגמן, זהב ואבני שוהם, חושן המשפט. כמו הקיטל ביום כיפור או התכריכים למת, וצריך טעם למה.

ונלענ"ד לומר בפשטות, דכיון דהיה משה רבנו בשמים ארבעים יום וארבעים לילה ודיבר עם ה' פנים אל פנים לא אכל, לא ישן, לא לבש ד' בגדים, או שמונה, רק בד לבן בלי השיש, ארגמן, זהב ואבני שוהם, חושן המשפט. כמו הקיטל ביום כיפור או התכריכים למת, שכל כך קרן עור פניו, שהיה צריך להלביש מסוה, מרוב קדושתו.

בגדי הכהנים נעשו לכבוד ולתפארת בכדי לקדש את הכהנים, ובזה הם מתפקדים כמלוכה במידת שכלו כמלוכה קיבל מעמד של מלוכה כשיצא להם אחשוורוש בלבוש מלכות, כך הכהנים לובשים את הבגדים, כשאדם מוכתר למלך או נסיך יש לו בגדים מיוחדים וכתר כחלק הפיכתו לדרב מלכות, ורבינו משה לא היה זקוק לזה, **מחמת עוצם קדושתו ועצמותו**, וזה ייחודותו של משה רבנו, הוא היה עניו. הוא לא היה צריך גורם מבוחץ שיחשיבהו כי הוא עצמו חשוב כל כך.

ישראל נמשלו לזית

וכתב השפת אמת (תרל"ב), לבאר דברי המדרש שנמשלו ישראל לזית. מה השמן אינו מתערב וצף למעלה כך ישראל, ויינו דכתיב (שמות כ"ז, ב) ויקחו אליך שמן זית, שהמבוקש מבני ישראל לשמור חיות הפנימי חלק אלוקי שיש בכל איש ישראל שלא יתערב בגשמיות ויהיה צף למעלה.

ויקחו אליך שמן זית. רצון השי"ת מישראל, לשמור על החיות הפנימי שלהם, לשמור עליה נקיה החלק אלוקי אסור שיתערב עם הגשמיות, עם השמרים של הגשמי, יש לשמור על השמן זית זך. על נקודת הנשמה הרוחני. ולא ליתן לגשמיות ולטומאות להתערב בזה, שיהא חלק הרוחני לרחף למעלה, כהשמן שצף למעלה, כך הרוחניות צריכה לצוף למעלה ולהישאר בנפרד. **ויותר נ"ל לבאר**, שעל הצד הרוחני להיות השליט, והכוח המשפיע, ועליו להיות צף למעלה וזה מה שצריך להדריך את האדם גם חלק הגוף.

ועוד נ"ל, בהיות האדם רוצה להגן על חיותו הפנימי לא די להגן רק מפני גשמיות הגוף, אלא צריך גם מחיצה רוצה לעליה מפני השמרים, היינו לוודא שהזיהום, הטומאות שאנו מוקפים בהם לא יחדרו לרוחני. התפקיד שלנו הוא **"לשמור חיות הפנימי"**, לשמור על החיים הפנימיים שלנו, על החלק האלוקי, הרוחני, שבנו. החלק הקדוש שבכל אחד מאתנו, **"בכל איש ישראל"**. עלינו לשמור **"שלא יתערב בגשמיות"**. להרחיק את הגשמיות. לשמור אותה בנפרד, לשמור על החלק טהור ונקי שתמיד יוכל לצוף למעלה. לצוף למעלה משמעו שהחלק האלוקי יהיה הכוח המדריך את חיינו כי זה מי שאנחנו, זה ירומם אותנו.

חושן משפט

הראשונים נתקשו כיצד חושן המשפט והאפוד היו ביחד ובלחוד.

וביאר האבן עזרא שהחושן הוא סוד עמוק, **"ורבינו שלמה אמר, כי האורים והתומים היו כתבי שם המפורש. ואילו ראה תשובת רבינו חי, לא אמר כך"**. סוד מלאכת שמים הוא ואין נכון להאריך בזה.

ולענ"ד פסוקי התורה בחושן והאפוד הנלמדים על פי פשט, ימצא בהם הרבה על דרך

הדרש הוסיף בתוך הפשט, האחד הוא חושן המעט, והשני הוא חושן המשפט, על החשב להיות קשור פעמיים בקשר תמידי. ההתייחסות הראשונה לחושן היא כאל חושן משפט, ואחר כך הוא נקשר כחושן המשפט.

"ועשית שתי טבעות זהב ונתת אותם על שתי כתפות האפוד מלמטה, ממול פניו, לעומת מחברתו, ממעל לחשב האפוד". (כח-כז) בפסוק הבא נאמר **"וירכסו את החושן אל טבעות האפוד בפתיל תכלת, להיות על חשב האפוד, ולא יזח מעל האפוד"**. על החושן להיות מחובר אל קשור בצורה בטוחה לאפוד ואי אפשר להזיזו או להסירו. **"ונתת אל חושן המשפט"**, יש לשים בתוך חושן המשפט, **"את האורים ואת התומים והיו על לב אהרון בבואו לפני ה', ונשא אהרון את משפט בני ישראל על ליבו לפני ה' תמיד"**.

וברש"י שבקפלי חושן המשפט ישנו השם המפורש, ואבני החושן יושבות על קפל זה. על האבנים חקוקים שמות שבטי ישראל, שלושה בכל טור. שלוש כפול ארבע יוצא שנים עשר שבטים. שהוא אחדות כלל ישראל יחד עם ה'. **"ישראל ואורייתא חד הוא"**. והיא הנותנת כח לחושן המשפט, ולכך חייבים להיות מחוברים, ויש להוסיף, דהחיבור חייב שיהא כמו הקשר של קיימא בין ישראל לאורייתא דחד הוא, ולא יזח החושן מעל האפוד."

יש לזה ראייה גדולה מברכת כהנים, דהכהן אין כוח ברכה מצד עצמו אלא הוא כלי להעברת ברכת ה', וכפי הנאמר בסוף ברכת הכהנים **"ישמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם"**. **"ישמו את שמי"** רומז לשם ה' המפורש בחושן המשפט. **"על בני ישראל"**, על שמות שבטי ישראל החקוקים באבני החושן, וכך אני אברכם.

ולכן חושן המשפט שם, **כדי שכלל ישראל יתברכו ללא הפסק**, ויהא אהרון נמצא תמיד שם להביא את ישראל אל העזרה, אל הקודש ובכל מקום הליכתו נושא עמו שמות שבטי ה' על לבו, ומשפיע בזה ברכות ומתפלל עלינו, ואהרן בהיותו הכהן גדול הראשון, היה **"אוהב שלום ורודף שלום"**. והוא מאחד את כלל ישראל, ומכניס את ליבו ונפשו בחושן המשפט כדי שיהא האורים ותומים בכל עת ושעה של צרה ומלחמה, וששפט של האורים ותומים יהיה ברחמים על כלל ישראל בעת הצורך, ומהווה מראה מקום לכל הכהנים הגדולים שיבואו אחריו.

גאולה ע"י האבות

כתב האור החיים הק' בפרשתנו משם הזוהר, דבכל גאולה אחד האבות פעל והביא את הגאולה, אברהם, יצחק, יעקב, ומשה רבנו גאל אותנו מהגלות האחרונה, אבל הקב"ה רצה שנגאל את עצמנו דרך לימוד תורה.

"ויקחו אליך שמן זית זך, כתית למאור, להעלות נר תמיד". אומר אור החיים בשם הזוהר שהתורה היא שמן זית. ודקדק לומר זך שצריכים ללמוד תורה לשמה, בלי שמרים שהם לקנות, או להתגדל וכדומה אלה הם שמריה. ואמר עוד כתית, פירוש שצריכים לעסוק בתורה ולכתת גופם וכוחם על דרך אומרו זאת התורה אדם כי ימות. **"ויקחו אליך שמן זית זך"**, התורה **"נמשלה לשמן. מה השמן מאיר לעולם, כך התורה"**. התורה היא אור של עולם.

הפרייקט שלנו של אבות ובנים להפצת תורת המהרא"ל מצינץ מאיר לעולם, לדורות העתידיים. **"ושנינתם לבניך ודיברת בהם"**, שהתורה שלו היא שמן זית זך.

השקנו את פרויקט **"ברוך ה' לעולם"** לזכרה של אמי, ביאל ליבא בת אברהם מניס ע"ה, ניצולה מהעיר פיוטרקוב שבפולין. כשהיא התייתמה בגיל שתיים עשרה, היא עזבה את בית יעקב כדי לעזור למשפחה עם הפרנסה כדי שאחיה היחיד, יוסף שמחה הי"ד, יוכל להישאר בישיבה. היא הייתה בת בית אצל הרבי מרדושיצר, הרב יצחק פינקלר זצוק"ל ז"ע הי"ד, ותמיד הרגישה שה' מדריך אותה בכל שלב בדרך. ומכאן שם הפרוייקט **"ברוך ה' לעולם"**, אמן (נטורי קון ביל"א).

כווננתם בזה לל לקיים מחדש **"ושנינתם לבניך ודיברת בהם"** עם שמן זית זך, תורה טהורה של עוללים ויונקים שהם ללא שמרים, ללא צרות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אנחנו רוצים להביא את האור הנהדר של התורה ולתת לו להאיר עם שמן טהור ללא שמרים. משה רבנו יהיה הגואל שלנו ויוציא אותנו מגלות נוראה זו. אם ירצה השם, נזכה להצליח בזה, בכוח תורת בננו העוללים יונקים, שהם שמן זית זך, ובזכותם נגאל אמן.

מדור זה נערך ונכתב

ע"י ר' שלמה יוסף בן הרב יהודה ארי' לייב געליבטער שליט"א - לורענץ

אבות ובנים

לשכני בתוכם, אני ה' אלוקיהם". לא לשכני במשכן, אלא לשכני בתוכם. לשכני בתוך בני ישראל. זה העיקר. המשכן הוא רק אמצעי להשגת המטרה, משכן משמעו שכונה, שוכן. זהו מקום מגוריה של השכינה. אבל איפה נמצא המשכן? בתוך בני ישראל.

חידון

א. האיק תיבת "לי" מרמזת על המשכן?

ב. מאיפוא יש לכל הדורות להמשיך קדושה לתוך בית המקדש הגשמי עלי אדמות, שיבנה במהרה בימינו?
פרט בתשובתך

תשובות יש לשלוח למייל המערכת או לכתובת למטה כל התשובות הנכונות יכנסו לגורל לפסטים גדולים שמות הזוכים בגורל יפורסם בגליון שיצא לאחר ההגרלה

גליון זה נדבת ידידינו הדגול והנעלה ש"ב הרה"ג אליעזר חיים פיין שליט"א מח"ס ברכת חיים - ציריך שוויץ אשר הרים תרומת ידו ברוח נדיבה להגדיל תורה ולהאדירה לעילוי נשמת קדוש ישראל ותפארתו רבינו הגדול הגה"ק רבי יוחנן בן רבינו משה זצ"ל

כ"ק מרן האדמו"ר מערלי צוק"ל לרגל יומא הילולא רבא י"ג אדר תשע"ו ויה"ר שיהיה למליץ יושר ויושפע שפע ברכה והצלחה ברוחניות ובגש' מיות בריות גופא ונהורא מעליא ובכל אשר יפנה ויעשה יצליח ה' דרכו

גליון זה יו"ל בסיוע תורה ויהדות לעם